

pogingen om 'via het strand' een geheime verbinding met bezet gebied te leggen) haar toezond.¹ 'Majesteit', schreef hij,

'het volk [in bezet gebied] is bitter, miserabel, diep teleurgesteld en voelt zich wanhopig in de steek gelaten. Dit is niet slechts één rapport met één subjectieve mening waarop het gevaarlijk is een oordeel te vormen, het is dezelfde stem van het volk, die wij en zovelen die uit Holland zijn overgekomen, al zoveel maanden tot wanhopens toe bij de regering hebben trachten hoorbaar te maken. Wij herkennen die stem die wij zelf vertolkt hebben, en wij weten dat het inderdaad die van het volk is.

. . . Thans is het volk waar het onvermijdelijk komen moest: het beseft dat het door zijn regering, onbegrepen, in de steek gelaten is geweest in een periode, dat juist iedere geste, ieder wél aangevoeld woord, een wereld van hoop en dankbaarheid had verwekt in miljoenen vertwijfelde harten, zoals slechts de woorden van Uwe Majesteit, van de Prins en de Prinses hebben vermogen te doen.

Een der resultaten daarvan . . . wordt door mij en ieder ander overgekomen onderstrept: het volk in Holland voelt slechts één band met 'Nederland in Londen', nl. het Huis van Oranje. Dit is niet slechts bij wijze van spreken, Majesteit. Wij hebben toch van nabij meegemaakt hoe Uwe stemmen telkens weer ons allen en negentig percent van de bevolking, de tranen in de ogen deden staan, terwijl of er een minister, zelfs de minister-president over de radio te horen was, ternauwernood iemand interesseerde, laat staan ontroerde. En dan opeens, overgekomen naar Engeland, zien wij hoe deze zelfde ministers plotseling de belangrijkheid zelve zijn en zelfverzekerd weigeren in te zien hoe zij, vastgeworteld in vooroorlogse ideeën, ons arme volk in zijn ellende onthouden waar het naar snakt.'

Het mocht dan waar zijn dat de ministers als 'ervaren politici' voor de oorlogvoering waardevolle dingen tot stand hadden gebracht, 'maar', zo besloot Hazelhoff, 'in alle zaken die het bezette gebied aangaan, speelt een nieuwe factor een allesoverheersende rol, een factor die hun door omstandigheden ten enenmale vreemd is: het door lijden herboren Nederlandse volk.'

Wellicht heeft juist deze uit eind maart '42 daterende ontboezeming er toe bijgedragen dat de koningin enkele weken later in haar eerder aangehaalde notitie 'Loop van zaken' o.m. schreef:

'Grieven handhaven min. die volgens mij niet meer passen [bij] 't Ned. volk. Men houdt zich bij die ministers bezig met bespiegelingen of en in hoever een gedeelte [van het Nederlandse volk] nog gehecht is aan 't verleden zonder de werkelijkheid in het oog te houden dat gehele volk censgezind is en thans partij-

¹ *Enq.*, punt f, gestenc. bijl. 348.